

TÖBBÉVSZÁZADOS VÁNDORÚTON IDŐUTAZÁS A ZSINAGÓGÁK VILÁGÁBAN

ZSINAGÓGAÉPÍTÉSZET Kelet-Közép-Európában 1782-1944

Klein Rudolf, építészettörténész: Zsinagógák Magyarországon 1782-1918 című nagyszabású könyve alapján összeállított kiállítása a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület, a Magyar Építőművészek Szövetsége és a Zsidó Nyári Fesztivál szervezésében a VAM Design Centerben (Budapest VI. ker., Király u. 26.).

A kiállítást ez év júliusában Kassán Európa Kulturális Fővárosában – a Határtalan Kassa program keretén belül mutatta be a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület. A kiállítás létrehozását támogatta a Nemzeti Kulturális Alap.

Az építészettörténész és fotóművész Klein Rudolf munkáiból összeállított kiállítás időutazásra invitálja a látogatót, aki követheti a zsidók többévszázados vándorlását Kelet-Közép-Európa egyes országaiban, a felvilágosodástól a vészkorszakig. E több évszázados vándorút a Habsburg birodalom északkeleti tartományaiiban illetve lengyel, ukrán és balti területeken indult, eldugott stettek (zsidó települések) mélyéről, és a régió nagyvárosaiban ért véget, köztük pedig átmeneti állomások voltak a mai Lengyelország, Szlovákia, Magyarország, Ukrajna, Románia, Horvátország, Szlovénia, Szerbia falvai, mezővárosai és megyeszékhelyei.

A kiállítás 2013. szeptember 10-ig ingyenesen látogatható, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

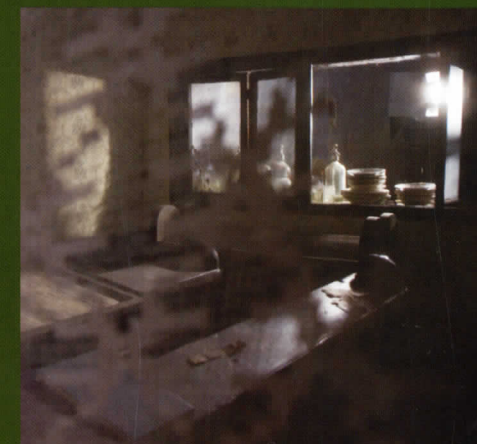

Hírlevél

MAGYAR ZSIDÓ KULTURÁLIS EGYESÜLET

XXIV. évfolyam, 7. szám

2013. szeptember Tisri 5774

Határtalan Szabolcs-Szatmár-Bereg
2013. október 17-20.

A MAGYAR ZSIDÓ KULTÚRÁÉRT

Díj a történelmi Magyarország egyedülállóan gazdag zsinagógaépítészetének kutatásáért

*Híd a jelen sivárságából
a múlt verőfényéhez*

Monarchiansztalgia

a két világháború közötti

budapesti zsidóság körében (I. rész)

Jom Kipur Anno

Engesztelőnap Ferenc József seregében

*Többévszázados vándorúton –
Időutazás a zsinagógák világában*
Zsinagógaépítészet

Kelet-Közép-Európában

1782–1944

Csatlakozzon facebook oldalunkhoz:
www.facebook.com/mazsike 1988

Minden kedves olvasónknak, boldog új évet kívánunk – Sáná Tová 5774!

A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület az első független magyarországi zsidó civil szervezetek egyikeként szinte minden feladatot magára vállalt, egyesületünk volt az azóta örvendetesen terebélyesedő magyarországi zsidó civil társadalom bölcsője.

SZÜKSÉGÜNK VAN ÖNRE

Az Egyesület ma is a legbefolyásosabb zsidó civil szervezet, fontos részt vállal a magyar zsidóság örökségének és hagyományainak feltárásában, közösségi életének dinamizálásában, a kulturális sokszínűség kibontakoztatásában.

A 25 éves munkánknak köszönhetően egyre többen találtak vissza zsidóságukhoz, egyre többen ismerkedtek meg a magyar zsidó kultúrával. Ahhoz, hogy munkánkat továbbra is magas színvonalon tudjuk ellátni az Ön támogatására is szükségünk van. Egyesületünk közhasznú státuszban működik gazdálkodása átlátható.

Kérjük egykori, mai és leendő tagjainkat, erősítsék meg elkötelezettségüket egy jelképes tagdíj kifizetésével, melynek segítségével szeretnénk méltóképpen megünnepelni egyesületünk megalakulásának negyedszázados évfordulóját.

Céljainkat a közösség segítségével nélkül nem tudjuk megvalósítani. Arra kérjük ezért minden tagunkat és szimpatizánsunkat, hogy támogassa munkánkat, a magyar zsidó kultúra gazdagodását, a civil társadalom erősödését. Kérjük, tájékoztassa családját és barátait is munkánk fontosságáról.

A tagdíj összege évi 4000 Ft forint felnőtteknek, 2000 forint nyugdíjasoknak és diákoknak.

Természetesen minden támogatást szívesen fogadunk, s várjuk adója 1%-át is!

ADÓSZÁMUNK: 19025733-2-45

Ideje van a kultúrának!

(A tagdíjat átutalhatja, a lapban található csekken vagy az OTP banknál vezetett 11709002-20064275 számlaszámunkra)

25 éves a MAZSIKE!

Info

8

HÍD A JELEN SIVÁRSÁGÁBÓL A MŰLT VERŐFÉNYÉHEZ

Monarchianosztalgia a két világháború közötti budapesti zsidóság körében (1. rész)

TÁMOGATÓINK

- MAZSIHISZ – MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGE
- MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ ÖRÖKSÉG KÖZALAPÍTVÁNY (MAZSÓK)
- BÁLINT HÁZ
- NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
- AMERICAN JEWISH JOINT DISTRIBUTION COMMITTEE

IMPRESSZUM

Kiadó: Magyar Zsidó Kulturális Egyesület.
Cím: Budapest, VII. kerület, Garay u. 48.
Postacím: 1065 Budapest, Révay u. 16.
Telefon: (+36) 1 311 66 65
Honlap: www.mazsike.hu
E-mail: mazsike@gmail.com
Felelős kiadó: Kirschner Péter
Szerkesztő: Deák Andrea
Borító: Hári Péter
Borítófotó: © Telekitéri Imaház – Mayer András
Tipográfia, tördelés: ElektroPress Stúdió
Nyomda: Pannónia Print
ISSN 1219-79-04.

 Barátkozzunk a Facebookon!
www.facebook.com/mazsike1988

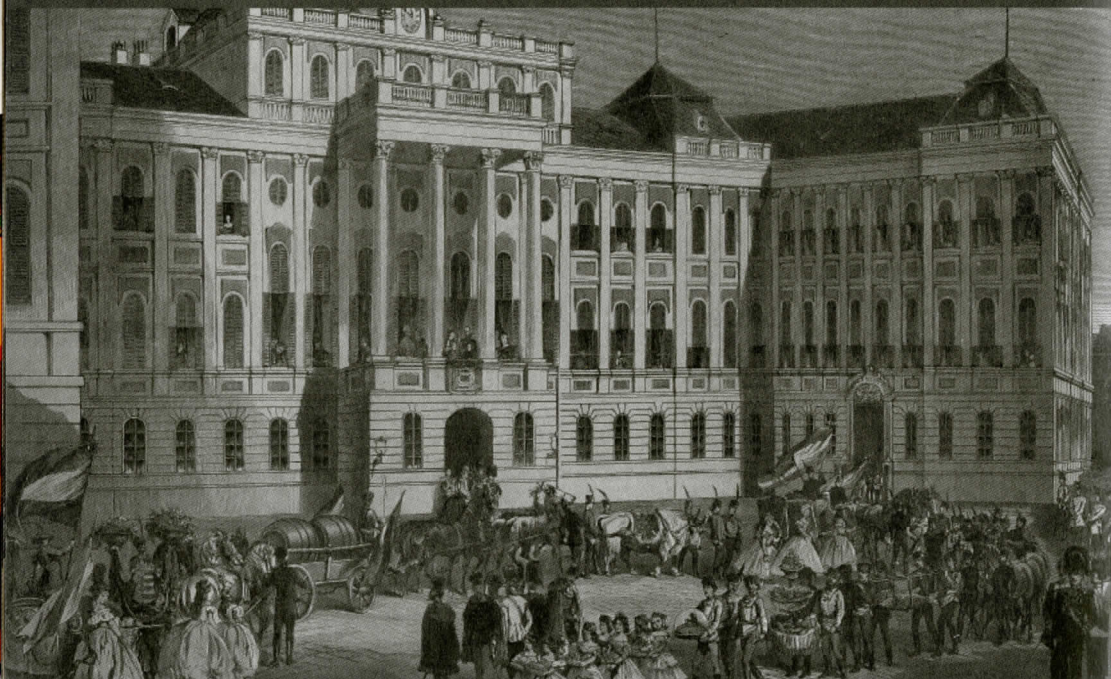
TARTALOM

<i>Határtalan</i>	
Határtalan Szabolcs-Szatmár-Bereg	4
Tervezett időpont: 2013. október 17–20.	
<i>Vidéki zsidóság</i>	
Neológok az ortodox zsinagógában	5
Nyíregyházi riport	
<i>A Magyar Zsidó Kultúráért</i>	
Klein Rudolf kitüntetése	6
Díj a történelmi Magyarország egyedülállóan gazdag zsinagógaépítészeteinek kutatásáért	
<i>Ünnepek</i>	
Sáná Tová 5774	7
Boldog újévet kívánunk!	
<i>Történelem</i>	
Híd a jelen sivárságából a múlt verőfényéhez	8
Monarchianosztalgia a két világháború közötti budapesti zsidóság körében (1. rész)	
<i>Feszt</i>	
Koncertek, kiállítások, könyvbemutatók	10
Hamarosan kezdődik a szegedi őszi zsidó fesztivál	
<i>Gasztronómia</i>	
Szilvás mézes húsgombóc tahinis sültpaprikával és sáfrányos rizzsel	12
Rubin Eszter receptjei	
A szefárd konyha	12
Mediterrán különlegességek az ibériai zsidóságtól	
<i>Vegyes</i>	
Programösszesítő	13
A Makabi Túraszakosztály szeptemberi programja	14
Trauma és utóhatás	14
Van-e modern zsidó irodalom	

Monarchianosztalgia a két világháború közötti budapesti zsidóság körében (1. rész)

HÍD A JELEN SIVÁRSÁGÁBÓL A MÚLT VERŐFÉNYÉHEZ

Mit jelentett a dualizmus a magyarországi zsidó irányzatok sajtóit formáló hírlapírók számára? Milyen történelmi és társadalmi alapokból táplálkozott a vélekedésük? Milyen keretek között és milyen jelentéstartalommal vetették papírra sorikat? Ismeretterjesztő írásunk ezeket a kérdéseket járja körül annak főbb pontjai mentén. A széles forrásanyag differenciált feltárása túlmutat írásunk keretein, az csupán egy átfogóbb kutatástól várható.

A szétszórtásban az államhoz való viszonyt több vallási előkép és vallástörvényi megkötés szabályozza. Ugyanakkor teret nyernek az aktuális történelmi helyzetekre adott válaszok is. A dualizmus, mind a neológ, mind pedig az orthodox sajtóban pozitív időszakként jelent meg. Az uralkodó – Ferenc József és IV. Károly – személyét hasonló megítélés övezte, ami a két világháború közötti időszakban

szimbolikus jelleget öltött. Az orthodox szervezet fővárosi lapja jól tükrözi ezt: Ferenc József kora 1930-ra letűnt aranykorra vált. „Ferenc Józsefre emlékezve, egy nagy múlt légköre száll felénk s eltölti szívünket a nosztalgia, a fájó vágy a régi, jobb idők után, amikor több volt a kenyér, szilárdabb a béke és erősebb a szellemiek utáni vágy.” (Zsidó Ujság 1930. aug. 22./ 3. Emlékezés I. Ferenc Józsefre)

Az aranykor-mítosz háttere?

Minden nosztalgia a maga jelenéből érthető meg, ugyanis abból indul ki, annak társadalmi keretei és domináns társadalmi diskurzusai határozzák meg. Esetünkben a két világháború közötti időszak társadalmi és gazdasági valósága képezi a vizsgált jelent. A Monarchia utódállamai, az impériumváltást követően új politikai, gazdasági és kulturális orientációkat kiépítő struktúra létrehozatalára törekedtek. Ez általános jelenség volt a dinasztikus birodalmak bomlásával létrejött utódállamoknál, amelyek – új jelenségnek számító – etnikai vezérelvek mentén szerveződtek meg.

Szintén a háború következményének tudható be, hogy a négy patinás dinasztikus állam – a Habsburg, az Oszmán, a Hohenzollern és a Romanov – megszűnésével az utolsó dinasztikus hatalmak is eltűntek Európa térképéről. Ahogy Diószegi rámutat a háborút követő átrendeződés a dinasztikus birodalmak mellett eltörölt a nemzet tudat átértékelés birodalmi válfaját is. A dinasztikához való lojalitást új kötődések váltották fel. A két világháború között a közös állam, birodalom iránti lojalitást felváltotta az utódállamok népeinek saját egységiségükbe vetett hite. Ennek keretében fontos szempont lett a népek önmegvalósítása saját népi államukban. Az önmegvalósítások általuk kitűzött célját persze Közép-Európa kis nemzetei leginkább csak egymással szemben érhették volna el.

Közép-Európa népeinek megváltozott tudatállapota, új emlékezetek, illetve az új államok által megrendelt új történelmi kánonok megalkotását igényelték. Az újonnan megalkotott kollektív történelmi tudatokban a dinasztikus múlt emlékezte antitézisként jelent meg a függetlenségét elnyert nemzeti-népi jelennel szemben. Az új fogalmi keretben a letűnt dinasztizmust elnyomó struktúráként mutatták be, mely akadályozta a népi önmegvalósítás kiteljesedését és a népi tudat megélését. Ezek a képzetek megjelentek a Habsburg, a Romanov és az Oszmán birodalmak utódállamainak történelmi emlékezetében. Hasonlóan formálódott a térség újonnan alakult államainak kollektív emlékezetében a dinasztikus múlthoz köthető történelmi Magyarország képe. A dualista múlt pozitív megítélése – hogyan arra Romsics Gergely is rámutatott – csupán a régi elit emlékiratait jellemezte.

Az első világháború után a magyar véleményformáló elit zsidósággal kapcsolatos nemzeti stratégiája szintén megváltozott. A korábbi asszimilatív nemzetkonceptiót az etnicista stratégia váltotta fel. A nemzetkonceptió megváltozását az 1920:XXV. tc-n keresztül lehet a legjobban szemléltetni.

Glässer Norbert
Zima András

(Folytatás a következő számunkban.)

JOM KIPUR ANNO

Engesztelőnap Ferenc József seregében

Galicia egyik határszéli városkájában unalmasan járkál a vártáján egy zsidó katoná. Egyszerre ismerős, zümmögő hangok ütik meg a fülét: nagyünnepi imák dallama. Fájdalmas érzéssel szökik át a gondolat agyában: igen, ma Jomkipur van, a legnagyobb ünnep és ő fegyverben áll vártán, míg otthon tálszban burkolva imádkoznak. Jó darabig sétál fel s alá nagy léptekkel, mind közelebb érve az egyszerű imateremhez, ahonnan a bensős hangok kihallatszottak. Végre nem tudott ellent állni a templom utáni vágyának, puskáját a fabódéba, a vártába állítva, az imádkozók ablakához állott, jó 150 lépésre az őrhelytől. Elfeledve a napi parancsot, hogy a napokban maga őfelsége jön ellenőrző szemlére.

I. Ferenc József tényleg eljött ellenőrző szemlére. Közéleg az őrhelyhez a tisztokkal. Ezek rémülve látják a le-

tett fegyvert s a távoli katonát. Ő Felsége vállára emeli a fegyvert, a tisztet csendre inti és mint az ő szokta, nagy léptekkel közeledik a háttal álló katonához, benéz az ablakon s megilletődve látja az imádkozókat, kiknek áhitata a vártán álló katonát mulasztásra, kötelességszegésre bírta. Képzeltető a katoná rémülete, midőn megfordult... Még aznap este halálra ítélte a törvényszék, hogy másnap végrehajtsák is rajta. Kora reggel bitófa elé vezették az elítéltet s az utolsó pillanatban érkezik meg Ő Felsége és a katonához közeledik, kinek homlokát megérinti! Már pedig, kit a király megérint, azt nem szabad kivégezni többé. E napon elrendelte Ő Felsége, hogy ezentúl Jomkipurkor a zsidó katonák mentesek legyenek a szolgálattól. (Zsidó Ujság 1930. augusztus 29./ 4. Zsidó legendák I. Ferenc Józsefről)